

התורה של העם

האם התורה שייכת רק לאנשים

שמוכנים להקדיש את כל חייהם ללימודה?

כיצד אנשים מן השורה, יכולים להפוך את לימוד התורה

לחלק בלתי נפרד מחייהם?

חוברת למרצה

תובנות לחיים

טעימה מתורתו של הרבי

פרשת בשלח

THE
SHLUCHIM
OFFICE

לזכות הרב יוסף וזוגתו מרת יעל ומשפחתם שיחיו מיכאל שוילי

לתרומה ולהקדשת שיעור לחץ כאן

או סרוק את הברקוד

לפרטים נוספים צור קשר באימייל INFO@JEWISHINSIGHTS.ORG
להורדת מערכי שיעור נוספים בקרו באתר WWW.JEWISHINSIGHTS.ORG

עימוד | מוסי וולוסוב
אתר אינטרנט | יובל כץ וישראל ויסוצקי
אדמיניסטרציה | לוי שמטוב

ועדה מייעצת
הרב אשר דערן - קייפ-טאון, דרום אפריקה
הרב מנדי גרליצקי - תל אביב, ישראל
הרב לוי גרינברג - אלפטון, טקסס
הרב דוד גולדברג - סאו פאולו, ברזיל
הרב לוי שייקביץ - כפר חב"ד, ישראל
הרב מנדי גרינברג - טווינסבורג, אוהיו
הרב שמואל פרידמן - ב. בלנקה, ארגנטינה
הרב יוסף יצחק בלוי - כינרת, ישראל
הרב חיים דרוקמן - לוצרן, שווייץ

ספרדית
תרגום ועריכה | הרב רפי טוויל

צרפתית
תרגום ועריכה | הרב יאיר אלבז
הגהה | ש. אלבז
עימוד | לוי אלבז

פורטוגזית
תרגום | מר יצחק דיין
עריכה | הרב ישעי' דיין
עימוד | מייק קטן

רוסית
תרגום ועריכה | הרב אלכסנדר גרישין
עימוד | ת. וולף

משרד השלוחים
י"ר | הרב גדליה שמטוב
כיתוח | הרב מנדי שמטוב

עורכים
הרב אברהם גרינברג
הרב זושא גרינברג

עברית
עריכה לשונית | הרב לוי שייקביץ
הגהה | הרב מנחם וילהלם

אנגלית
תרגום ועריכה | הרב מענדל סופער
הגהה | הרב מענדל לברטוב

נסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח וזוגתו רבקה הי"ד הולצברג
שלוחי הרבי במומבאי, הודו

© Published and Copyright 2025 by
Shluchim Office International

5. א. האם התורה ניתנה לאליטה בלבד?.....

לאחר שלושים ימים במדבר, תם האוכל בכליהם של בני ישראל. הם מתלוננים, וה' אומר, "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים... למען אנסנו הילך בתורתי אם לא" (מקור 1).

מסביר רש"י, שהניסיון הוא האם הם יקיימו את המצוות התלויות במן. אך המדרש ובעל הטורים מסבירים, שה' בעצם אומר שהוא נותן לעם ישראל את התנאים הטובים ביותר – לחם מן השמים בלי שום דאגות – כדי לנסות אם במצב כזה הם ילמדו וישמרו את התורה (מקור 2).

המדרש לומד מכך ש"לא נתנה תורה אלא לאוכלי המן". לימוד תורה הוא אצל אנשים שאין להם שום דאגות, משום שהם מקבלים אוכל מן השמים.

שואל הרבי, קביעת המדרש שהתורה ניתנה דווקא ל"אוכלי המן", עומדת בסתירה לעובדה שמצוות תלמוד תורה מחייבת כל אדם ובכל מצב ללמוד תורה; עני, עשיר, זקן, בריא וכן הלאה.

[הקושיה מתחזקת: (א) הגמרא קובעת, שהלל, אשר למד תוך מתוך דחק, הוכיח שניתן ללמוד תורה גם מתוך עניות קשה (מקור 3). (ב) אפילו בזמן הבית, בני ישראל עסקו בעבודת כפיים, עד כדי כך שרשב"י טען בעקבות זה "תורה מה תהא עליה?" (מקור 4)].

9. ב. תורת ה' או תורתו של הלומד?.....

מסביר הרבי: הגמרא אומרת שבתחילת הלימוד התורה נקראת על שמו של הקב"ה, ולבסוף, על שם הלומד – "ובתורתו יהגה". בתחילת הלימוד, כשהוא לומד למיגרס [באופן "שטחי"], התורה נקראת תורת ה'. אולם כאשר הוא מעמיק בלימוד ומונח בו לגמרי, התורה נחשבת שלו – "ובתורתו יהגה".

על פי זה, כאשר המדרש אומר ש"לא נתנה תורה אלא לאוכלי המן", כוונתו היא, שאנשים הנמצאים במצב נפשי של "אוכלי המן" – נטולי דאגות, אשר לומדים מתוך ריכוז מוחלט – רק הם יכולים ללמוד באופן שהתורה נקראת על שמם. אך כמובן שלימוד תורה באופן רגיל שייך לכל אחד ואחת.

11. ג. כיצד זה רלוונטי אלינו?.....

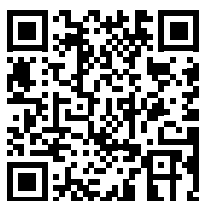
כיצד מגיעים למצב כזה, בשעה שעל פי תורה על האדם להיות טרוד בפרנסת משפחתו? על האדם לאמן את עצמו, שבשעת הלימוד יהיה במצב נפשי של אוכלי המן, שבזמן הלימוד הוא לא יהיה מוטרד משום חרדה כלכלית.

לאורך הדורות עלתה השאלה: האם לימוד התורה שמור רק לאנשים שהתנאים מאפשרים להם להקדיש את חייהם ללימוד מעמיק, או שהוא מתאים לכל יהודי באשר הוא, ללא תלות במעמדו ובמצבו הכלכלי? חז"ל קובעים כי 'לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן', אך כיצד מתיישבת קביעה זו עם החובה הכללית של תלמוד תורה? ומה ניתן ללמוד מכך על הדרך בה כל אחד מאיתנו יכול להגיע ללימוד מתוך התמסרות וריכוז, גם בתוך אתגרי החיים?

השיעור לפרשת בשלח

משיחת מוצאי שבת קודש פרשת בשלח, יו"ד שבט, ה'תשכ"ז
תורת מנחם כרך מ"ט, עמוד 40

[לשמיעת השיחה:](#)

א. האם התורה ניתנה לאליטה בלבד?

בחמישה עשר בניסן יצאו בני ישראל ממצרים והלכו אחרי משה רבינו אל המדבר הגדול והנורא. הם היטלטלו עם נשיהם, זקניהם, ילדיהם ותינוקותיהם, מתוך אמונה שלימה בה' ובמשה עבדו.

לאחר שלושים יום של נדודים וטלטולים במדבר, האוכל שהם הביאו ממצרים תם, והם נָעֲבְּו והתלוננו "מה נאכל?"

מן כהקדמה למתן תורה

מקור 1 ספר שמות פרק ט"ז פסוקים א'-ה'

וַיִּסְעוּ מֵאֵילָם וַיָּבֹאוּ כָּל עַדַּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל מִדְבַּר סִין אֲשֶׁר בֵּין אֵילָם וּבֵין סִינַי בְּחֹמֶשֶׁת עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם. וַיִּלּוּנוּ כָּל עַדַּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל מֹשֶׁה וְעַל אֹהֶרֶן בְּמִדְבָּר. וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִי יִתֵּן מוֹתָנוּ כִּיד ה' בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם בְּשִׁבְתָּנוּ עַל סִיר הַבָּשָׂר בְּאֶכְלֵנוּ לֶחֶם לְשֹׁבַע כִּי הוֹצֵאתָם אֹתָנוּ אֶל הַמִּדְבָּר הַזֶּה לְהָמִית אֶת כָּל הַקָּהָל הַזֶּה בָּרָעַב. וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה הִנְנִי מְמַטֵּיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם וַיֵּצֵא הָעָם וּלְקִטּוֹ דָּבָר יוֹם בְּיוֹמוֹ לְמַעַן אֲנֹסְנוּ הֵילֶךְ בְּתוֹרַתִי אִם לֹא. וְהָיָה בְּיוֹם הַשָּׁשִׁי וְהִכִּינוּ אֶת אֲשֶׁר יִבְיָאוּ וְהָיָה מִשְׁנֶה עַל אֲשֶׁר יִלְקְטוּ יוֹם יוֹם.

לתלמיד
עמ' 3

כאשר בני ישראל מגלים בבוקר את שכבת הטל עם הלחם, הם שואלים זה את זה "מן הוא?" [=מה זה?]. וכך קיבל הלחם השמימי את השם: "מן".

ה' מְצַנֶּה: יש ללקוט מן הַמָּן 'עומר' (= מידת נפח מסוימת) עבור כל בן משפחה; אסור להותיר ממנו עד בוקר (כמה יהודים עוברים על הציווי, והמן שהותירו מעלה תולעים); ביום שישי יש ללקוט מנה כפולה – שכן בשבת לא ירד מן מהשמיים (גם כאן, קבוצת אנשים יוצאת ללקוט ביום השבת, אך לא מוצאת מאומה בשדה). בהזדמנות זו, מְצַנֶּה אותם ה' גם על שמירת השבת.

(כדי לזכור את הנס בדורות הבאים, מניח אהרן בפקודת האלוקים מן בצנצנת. בסך הכול, בני ישראל אכלו את המן במשך ארבעים שנה, עד לכניסתם לארץ ישראל).

<< הרבי

דובר לעיל שמיד לאחר פרשת בשלח באה פרשת יתרו, כי, בפרשת בשלח מסופר אודות היציאה ממצרים, וכיון שיציאת מצרים היתה בזכות ולשם מתן תורה, כמו שכתוב "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה", לכן, מיד לאחר סיפור יציאת מצרים בפרשת בשלח, בא הסיפור של מתן תורה שהוא התוכן העיקרי של פרשת יתרו.

לתלמיד
עמ' 3

אמנם, בין הסיפור של יציאת מצרים לסיפור של מתן תורה, בא בינתיים הסיפור אודות ה"מן".

וענין זה קשור באופן ישיר עם מתן תורה - כמפורש בקרא' "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים וגו' למען אנסנו הילך בתורתך אם לא", היינו, שענין ה"מן" ("לחם מן השמים") קשור עם הענין של מתן תורה ("הילך בתורתך").

לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן

ולכן מצינו דבר תמוה במכילתא²: "לא ניתנה תורה לדרוש אלא לאוכלי המן", ותמיהה גדולה יותר - הנוסח שהובא בבעל הטורים על התורה³: "לא ניתנה התורה אלא לאוכלי המן".

לתלמיד
עמ' 3

מקור 2 פרשנים על הפסוקים הנ"ל

רש"י

למען אנחנו הילך בתורת: אם ישמרו מצוות התלויות בו, שלא יותירו ממנו ולא יצאו בשבת לקט.

לתלמיד
עמ' 3

בעל הטורים

אנחנו הילך בתורת: שלא נתנה התורה אלא לאוכלי המן.

ספורנו

למען אנחנו הילך בתורת: כשיהיה מתפרנס שלא בצער, כאמרם ז"ל לא נתנה תורה אלא לאוכלי המן.

<< הרבי

כלומר: הפירוש "למען אנחנו הילך בתורת" אינו כפי שמפרש רש"י בפשטות הכתובים, "אם ישמרו מצוות התלויות בו", אלא שזה מתייחס לכל התורה כולה ("תורת" סתם).

לתלמיד
עמ' 4

המפרשים מתחבטים מהו הקשר בין ירידת המן לבין המשך הפסוק "למען אנחנו". רש"י מפרש שהניסיון הוא האם הם ישמרו את המצוות הקשורות במן: לא לשמור ממנו למחר ולא לצאת לחפשו בשבת. המדרש ובעל הטורים מפרשים זאת אחרת: ה' אומר, אני אתן לעם ישראל את התנאים הטובים ביותר, לחם מן השמיים וכן הלאה, כדי שלא יהיה להם שום דאגות, ואז אתן להם את התורה, ונראה אם הם מקיימים אותה.

וכיון שצריך להיות הענין של "ממטיר לכם לחם מן השמים" כדי לבחון "הילך בתורת", הרי מובן, שללא ענין המן אי אפשר לבחון זאת, ובמילא, "לא ניתנה תורה לדרוש", או "לא ניתנה התורה" בכלל, כי אם לאוכלי המן.

לתלמיד
עמ' 4

מכיון שהמבחן יכול להתרחש רק כאשר יורד לחם מן השמים, מובן מכך ש"לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן". במילים אחרות, הדרך האמיתית והאולטימטיבית לדרוש את התורה ולשומרה היא כאשר שהאדם נמצא במצב שהוא נטול דאגות הפרנסה והחיים.

כולם חייבים בלימוד תורה!

אך כאן מתעוררת קושיא עצומה:

לתלמיד
עמ' 4

הן אמת שאין הכוונה דוקא ל"אוכלי המן" כפשוטו במשך הארבעים שנה שהיו בני ישראל במדבר, אלא ענין זה יכול להיות גם בדורות שלאחרי זה, כאשר הפרנסה היא ללא טרדות וטרחות כו' על דרך ה"מן", כך שישנה מנוחת הנפש כמו שהיתה אצל "אוכלי המן", אבל עדיין הרי זה בסתירה גמורה לכללות החיוב במצות תלמוד תורה שמוטל על "כל איש מישראל... בין עני בין עשיר בין

שהיתה אצלו גירסא כזו במכילתא.

2 עה"פ. וכ"ה בר"פ בשלח. תנחומא שם כ. יל"ש שם רמז רנח.

3 עה"פ. וכ"ה בר"פ תרומה, ור"פ חוקת, ועקב ח, ג. - אם ממדרש אחר, או

שלם בגופו בין בעל יסורין בין בחור בין שהיה זקן גדול שתשש כחו⁴, ללא חילוק; החילוק הוא רק במידת החיוב, אם החיוב הוא ללמוד כל היום כולו ממש, או רק "פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית"⁵, אבל גם מי שלומד רק "פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית", מקיים מצות תלמוד תורה, ועד שמברך על זה בשם ומלכות.

ולכאורה, הרי זה היפך הגמור לגרסת בעל הטורים ש"לא ניתנה התורה אלא לאוכלי המן", ואפילו להגירסא במכילתא שלפנינו, "לא נתנה תורה לדרוש אלא לאוכלי המן"!!

כיצד ניתן לומר שללמוד התורה ניתן רק למי שחי ללא טרדות? זה הרי הפוך מהדין המפורש בנוגע למצוות לימוד התורה, שכל אחד חייב בה, ובכל מצב שהוא!

הלל העני שהפך לנשיא

ובפרט על פי דברי הגמרא "הלל מחייב את העניים", "אומרים לו מפני מה לא עסקת בתורה, אם אומר עני הייתי וטרוד במזונות, אומרים לו כלום עני היית יותר מהלל וכו'" (ככל אריכות הסיפור) - שזהו ההיפך הגמור מההנהגה שהיתה אצל "אוכלי המן", שללא כל טרחא קיבל כל אחד ("המרבה והממעט") "עומר לגולגולת"⁸, ובאופן ש"הממעט לא החסיר"⁹.

לתלמיד
עמ' 4

מקור 3 תלמוד בבלי, מסכת יומא, דף ל"ה עמ' ב'

תנו רבנן: עני ועשיר ורשע וצדיק, לעני אומרים לו, "מפני מה לא עסקת בתורה?"
אם אומר, "עני הייתי וטרוד במזונות", אומרים לו, "כלום עני היית יותר מהלל?"

לתלמיד
עמ' 4

אמרו עליו על הלל הזקן שבכל יום ויום היה עושה ומשפך בטרפציק (חצי דינר),
הציו היה נותן לשומר בית המדרש, והציו לפרנסתו ולפרנסת אנשי ביתו. פעם אחת
לא מצא להשפך, ולא הניחו שומר בית המדרש להפגס. עלה ונתלה וישב על פי
ארוכה כדי שישמע דברי אלקים חיים מפיו שמעיה ואבטליון. אמרו: אותו היום ערב
שבת היה, ותקופת טבת היתה, וירד עליו שלג מן השמים. כשעלה עמוד השחר
אמר לו שמעיה לאבטליון: אבטליון אחי, בכל יום הבית מאיר והיום אפל, שמא יום
המעונן הוא? הציצו עיניהן וראו דמות אדם בארובה. עלו ומצאו עליו רום שלש
אמות שלג. פרקוהו, והרחיצוהו וסכוהו, והושיבוהו כנגד המדרה. אמרו: ראוי זה
לחלל עליו את השבת.

רואים אנו בסיפורת היהודית שגם עני מרוד שהרוויח סכום זעום, התאמץ ובא ללמוד תורה אפילו בתנאים הקשים ביותר, והגמרא מספרת זאת כדי שנלמד מכך!

<< הרבי

הנהג בהם מנהג "דרך ארץ"

והרי אפילו בזמן הבית לא למדו תורה כל היום (כמו אוכלי המן) - שהרי היו טרודים בעבודת האדמה, שהיתה אז עיקר הפרנסה, ועד כדי כך גדולה הטירדא, ש"רבי שמעון בן יוחי אומר, אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וכו', תורה מה תהא עלי" (כדברי הגמרא במסכת ברכות¹⁰), והיינו, שאם רק מתעסקים בחרישה וזריעה, ולא באופן ש"מלאכתו נעשית על ידי אחרים", נשאלת השאלה: "תורה מה תהא עליה?"

לתלמיד
עמ' 5

8 שם, טז.

9 שם, יח.

10 ברכות לה, ב.

4 רמב"ם ואדה"ז דלעיל ס"ט.

5 מנחות צט, ב. וראה ה"ת לאדה"ז שם. וש"נ.

6 יומא לה, ב.

7 בשלח שם, יז.

מקור 4 תלמוד בבלי, מסכת ברכות, דף ל"ה עמוד ב'

לתלמיד
עמ' 5

תנו רבנן: "ואספת דגנך" מה תלמוד לומר? – לפי שנאמר: "לא ימוש ספר התורה הזה מפיה" – יכול דברים ככתבן, תלמוד לומר: "ואספת דגנך" – הנהג ביהן מנהג דרך ארץ, דברי רבי ישמעאל.

רבי שמעון בן יוחאי אומר: אפשר אדם חורש בשעת חרישה, וזורע בשעת זריעה, וקוצר בשעת קצירה, ודש בשעת דישה, וזורע בשעת הרוח, תורה מה תהא עליה?

אלא בזמן שישאל עושיין רצונו של מקום – מלאכתן נעשית על ידי אחרים, שנאמר: "ועמדי זרים ורעו צאנכם וגו'", ובזמן שאין ישראל עושיין רצונו של מקום – מלאכתן נעשית על ידי עצמן, שנאמר: "ואספת דגנך". ולא עוד אלא שמלאכת אחרים נעשית על ידן, שנאמר: "ועבדת את אייך וגו'".

אמר אביי: הרבה עשו רבבי ישמעאל, ועלתה בידן. פרבי שמעון בן יוחאי, ולא עלתה בידן.

חכמי המשנה ערכו דיון מיוחד במינו: האם על היהודי לעבוד לפרנסתו או לא. רבי ישמעאל אמר, אמנם כתוב שצריך ללמוד בכל רגע – "לא ימוש ספר התורה הזו מפיה", אך יחד עם זאת כתוב גם "ואספת דגנך", שיש לעבוד ולהתפרנס, ובזמן הפנוי ללמוד תורה.

אמר לו רבי שמעון בר יוחאי: אם יהודי יתעסק בפרנסתו כל היום, מתי יהיה לו זמן ללמוד? אלא, כשהיהודי יקיים את מצוותיו של הקב"ה, ה' יסדר זאת בצורה כזו שאחרים יעשו את מלאכתו, והוא יהיה פנוי ללימוד תורה.

ורבי ישמעאל ורבי שמעון בר יוחאי נשארו חלוקים בדעותיהם...

הגמרא מסיימת, שדרכו של רבי ישמעאל היא זו השייכת לרבים, ואילו דרכו של רבי שמעון בר יוחאי שייכת ליחיד סגולה בלבד.

נמצאנו למדים, אפוא, שהגמרא אומרת, שהדרך המתאימה לרוב רובו של עם ישראל היא לעבוד לפרנסתם וללמוד בזמן הפנוי. אם כן, כיצד אפשר לומר ש"לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן"?

<< הרבי

לתלמיד
עמ' 5

והקושיא היא עצומה יותר - לפי הגירסא שלפנינו (וכן הוא בכמה גירסאות, וכנראה שזוהי הגירסא המקובלת) גם מאמר המכילתא הנ"ל הוא מאמרו של ר' שמעון בן יוחאי: "מכאן היה רבי שמעון בן יוחאי אומר לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן!"

כאשר אנו רואים שרבי שמעון בר יוחאי – שאמר שעל האדם ללמוד ולא לעבוד – הוא זה שגם אמר שלא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן, זה מקבל משמעות אחרת! אנו יכולים להבין מכך, שזה לא פתגם שנאמר פעם אחת, וניתן להשאירו ב"צריך עיון", זוהי השקפת עולם מסודרת, שהדרך האמיתית והנכונה ללמוד תורה היא כאשר לא מתעסקים בדאגות הפרנסה!

לתלמיד
עמ' 5

ולהעיר: יש כאלו ש"מבטלים" קושיות כאלו, באמרם, שזוהי אגדתא של תורה, ואין להקשות מאגדה. אבל: לכל לראש - במכילתא ישנם כמה ענינים של פסקי הלכות, והעיקר, שגם אגדה היא חלק מהתורה שנקראת "תורת אמת", ולא יתכן ש"אגדה" תאמר היפך הדין בשולחן ערוך.

ואין לתרץ שכיון שזוהי אגדה יכול להיות בזה ענין של גוזמא - כיון שאין זה בגדר של גוזמא, אלא היפך הגמור של פסק דין השולחן ערוך!

ב. תורת ה' או תורתו של הלומד?

<< הרבי

שתי דרגות בלימוד התורה

ויובן בהקדם דברי הגמרא במסכת עבודה זרה¹¹ "בתחילה נקראת (התורה) על שמו של הקב"ה, ולבסוף נקראת על שמו, שנאמר¹² בתורת ה' חפצו (ואחר כך נאמר) ובתורתו יהגה יומם ולילה", והיינו, שכל זמן שנמצא עדיין בהתחלת הלימוד, שלומד למיגרס, אזי הלימוד הוא באופן ש"בתורת ה' חפצו", שזוהי תורתו של הקב"ה, אבל לאחר שלמד לעיונא, באופן של הבנה והסברה והעמקה כו', אזי "נקראת (התורה) על שמו", "בתורתו יהגה", שהתורה נעשית שלו.

לתלמיד
עמ' 6

ישנן שתי דרגות בלימוד התורה. א) כאשר יהודי לומד תורה זה נקרא שהוא לומד את תורת ה' (ב) לאחר שהתייגע בלימוד התורה, העמיק בה והבין אותה בצורה שהיא מתאחדת עם שכלו – התורה נקראת "תורתו" – התורה שלו.

ועל פי זה יש לבאר את הדיוק במאמר המכילתא "לא ניתנה תורה (לדרוש) אלא לאוכלי המן" – "ניתנה" דייקא, היינו, שאין זה באופן ש"בתורת ה' חפצו", אלא "בתורתו יהגה".

לתלמיד
עמ' 6

כל ישראל מחויבים בלימוד התורה, אבל, חיוב זה יכולים לקיים גם באופן ש"בתורת ה' חפצו", אלא שאז הרי זה באופן ש"לא ניתנה תורה", שלא נעשית "תורתו", אלא נשארת "תורת ה'", ורק חייבו וזיכו אותו ללמדה;

ואילו המעמד ומצב ש"ניתנה תורה", היינו, שהתורה תינתן לו ותהיה "נקראת על שמו", "ובתורתו יהגה", הנה על זה ישנו תנאי: "לא ניתנה תורה (לדרוש) אלא לאוכלי המן".

כמובן שכולם צריכים ללמוד ובכל מצב, גם מי שיכול ללמוד רק שעה או מי שמאוד טרוד בעת הלימוד, וכולם מקיימים את מצוות לימוד התורה. אך אדם שרוצה ללמוד תורה באופן של "תורתו" – שהתורה מתאחדת איתו, עליו להיות בתודעה של אוכלי המן, שבזמן הלימוד אין לו שום דאגות ושום תחומי עניין אחרים מלבד התורה.

וענין זה מתאים עם דברי הגמרא במסכת עירובין¹³: "אמר אביי, אי אמרה לי אם קריב כותחא (אפילו ציווי עבודה קלה היתה מבטלת אותי), לא תנאי" (לא הייתי שונה כמו ששנית), והיינו, שכאשר יש בלבול במחשבה מאיזה ענין צדדי, אי אפשר להתעמק בלימוד התורה כפי שאביי היה רגיל ללמוד.

לתלמיד
עמ' 6

אביי, מגדולי האמוראים, אמר פעם, שכשהוא יושב ולומד, ומישהו מבקש ממנו לעשות משהו קטן, זה כבר מוציא אותו מריכוז, והמשך הלימוד הוא כבר לא אותו דבר. משום שלימוד התורה שאביי מדבר עליו הוא "תורתו", ובשביל זה צריך ריכוז ומצב נפשי נעלה שמסור כל כולו לתורה.

וכדי שיוכל ללמוד תורה כדבעי, צריך להיות בעת הלימוד במצב הנפש של "אוכלי המן" – שידעו שלא תהיה תועלת ביגיעה וטירדא, שלא תשנה מאומה, שכן, הן אם יהיה "המרבה" והן אם יהיה "הממעט", יקבל לא יותר ולא פחות מאשר "עומר", וכפי שראו בפועל ש"לא העדיף המרבה והממעט לא החסיר"¹⁴.

לתלמיד
עמ' 6

13 סה, א (ובפרש"י).

14 שם, יח. 15 ברכות כב, א.

11 יט, א.

12 תהלים א, ב. וראה קידושין לב, ריש ע"ב. ע"ז יט, א.

הרבי מסביר מה הפירוש בזה למעשה בפועל. הרי איננו חיים בדור המדבר ואיננו מקבלים מן מהשמיים. כמו כן, לא כולנו צעירים שלומדים בישיבה ומקבלים את כל צרכיהם מההורים. כיצד אפוא, יכול יהודי רגיל להגיע לרמת הלימוד הגבוהה יותר, שבה התורה נקראת "תורתו"?

מסביר הרבי, שבמדבר לא הייתה לבני ישראל שום דאגה ושום טרדה ויגיעה – משום שלא משנה מה היו עושים וכמה היו אוספים, בסופו של דבר היה להם בדיוק 'עומר' לכל אדם, ולכן הם לא היו טרודים.

אותו דבר בימינו. אם יהודי יוכל לחיות בתודעה שהוא מקבל את הכול מהקב"ה, ולכן לא משנה אם הוא יישאר בעבודה שעות נוספות או שיקום באמצע הלילה לחשוב על רעיונות לעסקים חדשים, – בסופו של דבר הוא ירוויח בדיוק את מה שה' רוצה לתת לו – אז הוא לא טרוד. הוא כמובן הולך לעבודה ועובד – אבל זה לא מטריד אותו, כי בסוף הוא מקבל בדיוק כמה שה' ייעד בעבורו, ואז הוא יכול ללמוד בדרגה הנעלית בדיוק כמו "אוכלי המן".

וזוהי ההסברה בפשטות שאין סתירה בדבר, כיון שמדובר אודות שני ענינים: החיוב של כל אחד מישראל בלימוד התורה מתייחס להתחלת קיום מצות תלמוד תורה, באופן ש"בתורת ה' חפצו"; ואילו שלימות המצוה - שיהיה אצלו הענין ש"ניתנה תורה", עד שתהא "נקראת על שמו", "ובתורתו יהגה" - הרי זה בהיותו במעמד ומצב של "אוכלי המן", שאין לו מחשבות המבלבלים כו'.

לתלמיד
עמ' 6

לימוד באימה וביראה

וענין זה הוא אצל כל אחד לפי ענינו:

לתלמיד
עמ' 7

כאשר יהודי מתיישב ללמוד תורה, הרי זה כמו שהיה מלכתחילה במתן תורה - כמוזכר לעיל דברי הגמרא במסכת ברכות¹⁵ "מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע, אף כאן באימה וביראה וברתת ובזיע", ומקשה על זה רבינו הזקן¹⁶: "לכאורה אינו מובן דמיון זה, מה להלן אף כאן כו', שהרי במעמד הר סיני וכל העם רואים את הקולות"¹⁷, ופנים בפנים דבר ה'¹⁸, מה שאין כן בעסק התורה של כל אדם כשלומד בפני עצמו, ומבאר, "אלא הענין הוא... כי גם עסק התורה שבכל אחד ובכל זמן הוא דבר ה' ממש שנאמר למשה מסיני (כיון ש"כל הקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו"¹⁹, כמו במתן תורה, "נותן התורה" - לשון הוה²⁰), ועל ידי זה תיפול עליו אימה ויראה כאלו קבלה היום מהר סיני".

דבר זה מזכיר לנו שהאפשרות ללימוד התורה כמו בהר סיני אינה מסתכמת רק בהסרת הדאגות. על יהודי ללמוד באימה וביראה וברתת ובזיע. עליו ללמוד בהרגשה שהוא לומד את דבר ה', או אז יכול הוא להגיע לדרגת "תורתו".

ולכן, כשמתיישב ללמוד תורה, אזי יכול לקבל את התורה באופן ש"ניתנה (לו) תורה", אבל, במה דברים אמורים - אם ישנו תחילה הענין של "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים", שאז אין לו שום דבר המבלבל, כמו "אמרה לי אם קריב כותחא", וכיוצא בזה.

לתלמיד
עמ' 7

18 ואתחנן ה', ד.

19 תדבא"ר רפ"ח. יל"ש איכה רמז תתרלד.

20 ראה של"ה כה, א. לקו"ת תוריע כג, א. ובכ"מ.

15 ברכות כב, א.

16 תו"א יתרו סז, ב.

17 יתרו כ, טו.

ג. כיצד זה רלוונטי אלינו?

איך כל זה רלוונטי אלינו? האם האדם הרגיל יכול ללמוד באימה ובזיעה, בהרגשה כפי שהיתה בהר סיני? האם יהודי מן השורה, יכול לחיות בתודעה שאין לו דאגות כלל, משום שאת הכל הוא מקבל מה?

<< הרבי

ביטחון בה'

כיצד יכול אדם לפעול על עצמו ששום דבר לא יבלבל אותו - הרי על פי תורה צריך לעסוק בפרנסה, הן לעצמו, ועל אחת כמה וכמה לבני ביתו?!

לתלמיד
עמ' 7

הנה העצה לזה - שכאשר מתיישב ללמוד תורה, צריך לפעול על עצמו, שבנוגע לפרנסתו וכל עניניו יהיה במעמד ומצב של "אוכלי המן"²¹.

אוכלי המן קיבלו גם את כל שאר צרכיהם - מים מבארה של מרים, ולבושים על ידי ענני הכבוד, ואף על פי כן מדגישים את הענין של אכילת המן, שזהו העיקר, כיון שהוצרך להיות באופן של "דבר יום ביומו"²² (ולא כמו ענין הלבושים, ועל אחת כמה וכמה ענין הבית או אוהל, שאינו דבר חדש בכל יום), ואף על פי כן, לא מבלבלת אותו העובדה שיודע שלא נשאר לו מאומה למחר, שאז יצטרך שוב להגיע לחסדי ה' - כמבואר במדרשי חז"ל²³ בנוגע לענין המן, שלא ניתן פעם אחת עבור כל הארבעים שנה, אלא באופן שבכל יום ויום יראה יהודי שהקב"ה ממלא צרכיו והוא מקור פרנסתו.

הרבי אומר כאן דיוק מענין. הרי ההדגשה שדור המדבר הם דווקא אלו שניתנה להם תורה, היא משום שסופקו להם כל צרכיהם, והם יכלו לשבת וללמוד ללא הפרעה. נשאלת השאלה, מדוע קוראים לדור זה "אוכלי המן" ולא מתייחסים למים מבאר מרים וללבושים שגוהצו מענני הכבוד? הרי גם הם סימן לכך שסופקו כל צרכיהם?

אלא, זהו משום שהמן סופק רק לאותו יום בלבד. ולכן, נכון שהאוכל שלהם ירד מן השמים, אך עדיין, הם היו יכולים לדאוג כל יום, מה יהיה מחר? ובכל זאת הם לא דאגו, ובטחו בה', ולכן יכלו ללמוד בצורה הנעלית ביותר. ומהם אנו צריכים ללמוד, לבטוח בה', ואז שום דבר לא ידאיג אותנו.

וזהו פשטות הענין וגם ההלכה:

לתלמיד
עמ' 8

לימוד התורה צריך להיות באופן שיבוא לתכלית השלימות, וכמדובר כמה פעמים²⁴ שמי שיכול ללמוד בעמקות, ולומד בשטחיות, אינו יוצא ידי חובת לימוד התורה, ועל אחת כמה וכמה בנוגע לכמות, שגם אם לומד כמה וכמה שעות, אבל נשאר לו זמן פנוי שהיה יכול למלא אותו בלימוד התורה, אזי מבטל מצות עשה של תלמוד תורה (כמבואר בארוכה בתניא²⁵).

ועל דרך זה בעניננו: אופן לימוד התורה בשלימות הוא - כאשר האדם הלומד מעמיד את עצמו בדרגת "אוכלי המן", שאין לו מחשבות המבלבלות בשעה שלומד תורה.

23 ראה יומא עו, רע"א. הנסמן בתו"ש בשלח עה"פ (אות ל).

24 ראה תו"מ חמ"ח ע' 133. וש"נ.

25 פ"א.

21 ראה גם לקו"ש ח"ז ע' 307 ובהערה 46.

22 בשלח טז, ד. וראה תו"א בשלח סה, סע"א ואילך. ובכ"מ.

הרבי אומר כאן חידוש עצום. כפי שאנו אומרים על אדם ששייך ללמוד בעמקות, שהוא לא יוצא ידי חובה בלימוד שטחי ואנו מעודדים אותו ללמוד דוקא בעמקות, כך גם אדם שיכול ללמוד מתוך תודעה של "אוכלי המן" ללא מחשבות מבלבלות, אל לו להסתפק בלימוד רגיל. עליו לשאוף להגיע וללמוד מתוך תודעה נעלית כזו.

משיחת מוצאי שבת קודש פרשת בשלח, יו"ד שבט, ה'תשכ"ז

תורת מנחם כרך מ"ט, עמוד 40

לא לענות לטלפון

בהתוועדות אחרת, מ"ג בעומר תשל"ח, הרבי דיבר על צורת הלימוד של רבי שמעון בר יוחאי, שהיתה באופן של 'תורתו אומנתו', ובאותה הזדמנות הרבי המשיך ונתן דוגמא פרקטית, היכן נמצא ענין זה בחיי האדם הרגיל, שעובד במשך היום, ולומד שיעורים בתורה כפי יכולתו:

לימוד השעורים בתורה של יהודי צריך להיות באופן של "תורתו אומנתו" - שבזמן שהוא עסוק בלימוד התורה, אין אצלו שום דבר אחר מלבד התורה.

לתלמיד
עמ' 8

באם הטלפון מצלצל - הוא אינו עונה, שכן אצלו, זמן הלימוד הוא כמו שבת. כאשר הטלפון מצלצל בשבת, חלילה וחס שהטלפון יבלבל אותו מהשבת! וכך כאשר הוא לומד תורה, הוא אינו נמצא בעולם החולין, לגביו כעת זה שבת!

ועל דרך זה כשמגיעים אליו בני ביתו, ורוצים לדבר איתו על עניינים טובים ורצויים, הוא צריך לענות להם - אמנם בדרכי נועם ובדרכי שלום, ובכבוד הראוי - אך התוכן של התשובה צריך להיות שעכשיו הוא לומד תורה. וכשהוא יאמר זאת באופן של דברים היוצאים מן הלב, ברצינות ותמימות, ויושר וצדק, זה גם יכנס אל הלב.

משיחת ל"ג בעומר, ה'תשל"ח

שיחות קודש ה'תשל"ח ח"ב, ע' 310

נקודות מפתח

- המדרש אומר שלא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן. לימוד התורה הוא דווקא כשאין לאדם כל טרדה ודאגה כלכלית, כמו אוכלי המן.
- שואל הרבי: הרי חיוב לימוד התורה הוא בכל מצב, בעניות או עשירות. כיצד אם כן, קובע המדרש שהתורה ניתנה רק לאוכלי המן?
- מסביר הרבי: בלימוד התורה שתי רמות: לימוד רגיל - 'למיגרס', שאז זה נקרא שהוא לומד את תורת ה'. אך יש דרגא נעלית יותר, שהאדם לומד בעיון רב עד שהוא מתאחד עם התורה, ואז התורה נקראת על שמו - תורתו.
- המדרש דיבר על הרמה הגבוהה יותר בלימוד, שאז התורה נקראת תורתו. ועל זה הוא מציין, שבכדי להגיע לרמה כזו, על היהודי לחיות בתודעה של 'אוכלי המן', ללא שום דאגה וטרדה כלכלית ואחרת, ולהתמסר לגמרי ללימוד התורה.

לתלמיד
עמ' 9

איך אדם רגיל יכול לחיות בתודעה כזו? הרי רוב האנשים צריכים לעבוד לפרנסתם! על האדם לאמן את עצמו, שבעת הלימוד הוא יתנתק לגמרי מהעולם החיצון, ויגיע למצב נפשי של 'אוכלי המן'. הוא יודע, שלא משנה כמה הוא יתייגע, הוא בין כך יקבל את מה שהוחלט מלמעלה, ולכן הוא יכול ללמוד במנוחת הנפש ובריכוז מלא.

צידה לדרך

עלינו לייקר ביותר את שעות הלימוד שלנו. נכבה את הטלפון, ננסה להניח בצד את כל טרדות החיים, ונתמסר ללימוד התורה מתוך ריכוז מוחלט.